

MAGYAR AFRIKA TÁRSASÁG
AFRICAN-HUNGARIAN UNION

AHU MAGYAR AFRIKA-TUDÁS TÁR
AHU HUNGARIAN AFRICA-KNOWLEDGE DATABASE

A. GERGELY András:

Gyarmatpolitikai fotográfia Afrikában

Eredeti közlés/Original publication:

Két keréken – öt évig – Afrikán át: Kazimierz Nowak fotókiállítása a Lengyel Intézetben, 2011, *Afrika Tanulmányok*, 5. évf. 4. szám, 135–137. old. (másodközlés: Gyarmatpolitikai fotográfia Afrikában: Kazimierz Nowak fotókiállítása, 2011, *Antroport.hu*, 2, 1–2. old.

Elektronikus újraközlés/Electronic republication:

AHU MAGYAR AFRIKA-TUDÁS TÁR – 000.000.630

Dátum/Date: 2013. január/January

Az elektronikus újraközlést előkészítette

/The electronic republication prepared by:

B. WALLNER, Erika és/and BIERNACZKY, Szilárd

Hivatkozás erre a dokumentumra/Cite this document

A. Gergely András: Gyarmatpolitikai fotográfia Afrikában, *AHU MATT*, 2012, pp. 1–4. old., No. 000.000.630, <http://afrikatudastar.hu>

Eredeti forrás megtalálható/The original source is available:

Országos nagy könyvtárak és Internet

Kulcsszavak/Key words

magyar Afrika-kutatás, beszámoló fotókiállításról, Kazimierz Nowak tényfeltáró afrikai fotográfiái

Hungarian Africa research, report on a photo exhibition, investigative African photographs by Kazimierz Nowak

AZ ELSŐ MAGYAR, SZABAD FELHASZNÁLÁSÚ, ELEKTRONIKUS,
ÁGAZATI SZAKMAI KÖNYV-, TANULMÁNY-, CIKK- DOKUMENTUM-
és ADAT-TÁR/THE FIRST HUNGARIAN FREE ELECTRONIC SECTORAL
PROFESSIONAL DATABASE FOR BOOKS, STUDIES,
COMMUNICATIONS, DOCUMENTS AND INFORMATIONS

* magyar és idegen – angol, francia, német, orosz, spanyol, olasz és szükség szerint más – nyelveken készült publikációk elektronikus könyvtára/ writings in Hungarian and foreign – English, French, German, Russian, Spanish, Italian and other – languages

* az adattárban elhelyezett tartalmak szabad megközelítésűek, de olvasásuk vagy le-töltésük regisztrációhoz kötött/the materials in the database are free but access or downloading are subject to registration

* Az Afrikai Magyar Egyesület non-profit civil szervezet, amely az oktatók, kutatók, diákok és érdeklődők számára hozta létre ezt az elektronikus adattári szolgáltatását, amelynek célja kettős, mindenekelőtt sokoldalú és gazdag anyagú ismeretekkel elősegíteni a magyar afrikanisztikai kutatásokat, illetve ismeret-igényt, másrészt feltárni az afrikai témájú hazai publikációs tevékenységet teljes dimenziójában a kezdetektől máig./The African-Hungarian Union is a non-profit organisation that has created this electronic database for lecturers, researchers, students and for those interested. The purpose of this database is twofold; on the one hand, we want to enrich the research of Hungarian Africa studies with versatile and plentiful information, on the other hand, we are planning to discover Hungarian publications with African themes in its entirety from the beginning until the present day.

GYARMATPOLITIKAI FOTOGRAFIA AFRIKÁBAN

Kazimierz Nowak fotókiállítása a Lengyel Intézetben

A. Gergely András

Kerékpárral a Fekete Kontinensen át 1931–1936 – egy utazás története fényképekben elbeszélve... A budapesti Lengyel Intézet adott helyet e kiállításnak 2011. január vége és március vége között. A 40 000 kilométernél is hosszabb úton készült tízezer fotóból persze csupán csekély ízelítő kerülhetett elénk, de ezek klasszikusan „régies” eredetisége, leíró hitelessége és elbeszélő részletessége izgalmas látvány annak, akit akár a turizmus, akár a kerékpározás művésze, akár a fotóművészet antropológiai igényű hitelessége vonzani képes.

Embrevők törzsi miliője, tuaregek barátságossága, egyiptomi fellahok fogadókészsége, sillukok, vatusszik, pigmeusok, busmanok, transwaali búrok, babingók, arandák és megannyi egyéb bennszülött nép ijedt vagy csodálkozó érdeklődése vette körül hőünket, aki Tripoliból indulva Szudánon, Belga-Kongón, Ruandán, Délnyugat-Afrikán, Angolán, Kongón és Francia Nyugat-Afrikán át kerekedett Algír, főként maga az utazás és éppúgy a fotográfia mániájától hajtva, kamaszkorú kerékpárjával, sátrával és egy kisképes Contax géppel terhelten. Mint előtte közepesen sikeres biztosítási ügynök Poznanban, a gazdasági válságtól kibillentve szerény családi egzisztenciájából, már 1925-ben és három évvel később is bejárta Európát Hollandiától Románián át Görögorszáig és Törökorszáig, hogy utazásairól földrajzi és turisztikai magazinokat tudósítson, de eljutott Tripoliig is, ahonnan azután afrikai nagy vállalkozását elindította utóbb.

A magányos megszállottat arab nyelvtudása is segítette Afrikában, de ennek kevesebb hasznát vette a malária, lepra, fekete láz, álomkór és más betegségek vidékén, helyi törzsfőnökök vagy királyok kunyhójában/udvarában. Mint ahogy kerékpárját is sokszor inkább cipelnie kellett a líbiai homoksivatagon át, ahogy nem vehette igénybe antilop-vadászat közben, vagy javítania kellett naponta a kerékcserével vagy tüskebalesettel fűszerezve... A töretlen akaratú, borzas szakállú és soványka lengyel épp oly különösképpen nyújtott öt éven át, mint amilyet Ő maga fényképezett a gyarmati sorban élő Afrika java részében.

Erénye mindannak, amit véghezvitt, nem is csupán a mersz, a vállalás eltökéltsége, az áldozatvállalás parttalansága, vagy akár a fotók ezreinek korabeli sajtóba, később nemzeti és néprajzi múzeumokba kerülése, hanem feltáró útjának Afrika-kutatási eredményei voltak, melyek utóbb a krakkói Jagelló Egyetem Földrajzi Intézetébe, Varsóba vagy a wroclawi Néprajzi Múzeumba kerültek, midőn előadások keretében elvitte és bemutatta eredeti anyagait, aprólékos leírásait, naplóját és kultúráközi megfigyeléseit. Sajnálatos hiányérzet maradt „betel-

jesületlen” életműve helyén, hisz egy évvel afrikai útjáról visszatérte után Indiába és Délkelet-Ázsiába készült, de a malária sosem múló hatásával vegyes tüdőgyulladás 1937-ben végzett vele.

A képanyag a folklorista, néprajzi gyűjtő és elemző megfigyelő számára kivételes mennyiségű és aprólékos feldolgozásra is esélyes hagyaték (kötetben is megjelent Poznanban, 2007-ben), melyben az afrikanisták szinte „bevett” attitűdje mutatkozik a leglátványosabban: fotók, melyeken Őnagyságom látható el ejtett antilopppal vagy leopárddal, silluk harcosokkal ácsorog az idő múlásának rejtelmén gondolkodva, pásztornépek kunyhói előtt üldögél a Csád-tó környékén vagy a Felső-Nílus vidékén, a Róla szóló emlékkiállítás nyilván inkább ezeket emelte ki néhány tárgyi emlék mellett.

Ugyanakkor Nowak hétköznapi eseményeket is fényképezett, gazdálkodási módokat, lakótereket, csoportszokásokat, jelképeket, építkezési módokat örökölt meg, s mindezeket tüzetes (vagy legalább magazin-mellékletben roppant szórakoztató hatású) úti esszékkal és bölcsész–néprajzos–földrajzos élménybeszámolókkal tarkította írásban is. A „száguldó riporter” (Egon Erwin Kisch) korában a bringás kalandozó tudósításai ma már múzeumi foglalkozások, szakmai közlemények, múzeumpedagógiai attrakciók, gyermekregények tárgyaivá lettek,

Kötete (tudtommal csak lengyelül) hozzáférhető (ROWEREM I PIESZO PRZEZ CZARNY ŁĄD. Listy z podróży afrykańskiej z lat 1931–1936.), de minthogy a fotók „egyetemesen érthetőnek” vélt nyelvén szól, java része gazdag forrást jelenthet a vizuális közlésmódok, kutatói interpretációk és mindenekelőtt az Afrika-megszállottak számára. Ahogy poznani emléktábla-avatásán Ryszard Kapuscinski pátoszos lelkesültséggel megfogalmazta:

„Kazimierz Nowak megérdemelné, hogy teljesítményét a lexikonok és enciklopédiák olyan Afrika-kutatóké mellett említsék, mint Stanley és Livingstone (...) Nem sokat fényképezték akkoriban Afrikát, az alkalomszerűen készült fotográfiák nagyon hivatalosak: törzsfőnököket, különleges ünnepeket, Afrikába látogató fehéreket örökítettek meg. Kazimierz Nowak viszont a korabeli Afrika hétköznapijait kapta lencsevégre: megörökítette azt az Afrikát, amelyet ma már hiába keresnénk – egészen rendkívüli dokumentációt hagyott ránk”.

Részletesebben és képebben: <http://www.kazimierznowak.pl/afryka-kazika/>